گزارش خبر
NEWSREPORT
کد خبر: ۴۵۲۹۰۰
شنبه ۹ مرداد ۱۴۰۰ ۱۱:۱۶

تبعات تصویب طرح مجلس بر سر شبکه ارتباطی کشور

رأی مجلس به آغاز بررسی طرح جنجالی صیانت از فضای مجازی باعث موجی از نگرانی و ناامیدی میان مردم شده است، اما با تصویب این طرح شبکه ارتباطی کشور چه تغییراتی می‌کند؟

به گزارش خبرنگاران گروه اقتصاد گزارش خبر، روز چهارشنبه هفته گذشته در یک شوک ناگهانی به کاربران اینترنت ایران و عموم مردم کشور نمایندگان مجلس اصل هشتادوپنجی‌شدن طرح موسوم به صیانت از حقوق کاربران را تصویب کردند. این تصویب در حالی صورت گرفت که طی هفته‌های اخیر صدها کسب‌وکار اینترنتی، نهادهای صنفی ازجمله سازمان نظام صنفی رایانه‌ای و همچنین کارشناسان فنی و عموم مردم به روش‌های مختلف مخالفت خود را با این طرح اعلام کرده بودند. حتی وزیر ارتباطات هم طی چند نامه ایرادهای اساسی و جدی طرح را به رئیس مجلس و رئیس‌جمهور منتخب کشور گوشزد کرده بود.اما آنطور که روز پنجشنبه با پست اینستاگرام محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی مشخص شد، اصل هشتادوپنجی‌شدن این طرح با نظر مثبت و حمایت او انجام شده است. علی خضریان، از نماینده‌های حامی این طرح در حساب خود در شبکه فیلترشده توییتر از محمدباقر قالیباف به‌خاطر حمایت او از اصل هشتادوپنجی‌شدن این طرح و منسجم‌کردن نمایندگان برای رأی مثبت در روز چهارشنبه تشکر کرده است.نمایندگان حامی طرح ازجمله محمدباقر قالیباف مخالفت‌های صورت‌گرفته با این طرح را به‌خاطر ادعاهای خلاف واقع خوانده‌اند. این در حالی است که متن طرح منتشرشده و از مدت‌ها قبل کسانی که سال‌هاست تجربه فعالیت در اکوسیستم فناوری کشور را دارند، با خواندن این طرح مخالفت خود را با این اقدام مجلس اعلام کرده‌اند. این اقدام مجلس باعث موج جدیدی از نگرانی و ناامیدی در میان مشکلات مختلف موجود از گرانی تا قطع آب و برق در میان عموم مردم کشور شده است. اما این طرح قرار است چه آینده‌ای برای اینترنت و شبکه ارتباطی کشور ترسیم کند؟ همشهری به ۵پرسش در این‌باره پاسخ داده‌است.

-۱ پیش‌بینی فیلترینگ گسترده

با تصویب اصل هشتادوپنجی‌شدن اکنون این طرح به جای صحن علنی در یک کمیسیون مجلس تصویب می‌شود و پس از تأیید شورای نگهبان با برچسب آزمایشی ۳ تا ۵سال به‌عنوان قانون اجرایی می‌شود. حامیان این طرح می‌گویند اجرای آزمایشی طرح برای شناخت نقاط ضعف و قوت آن است اما هر نوع تغییر و اعمال نظر در اینترنت کشور به‌صورتی است که نتایج تلخی و ضرر بسیاری برای زندگی مردم حتی برای یک روز و هفته دارد و عملا ۳ تا ۵ سال اجرای آزمایشی مسیری برای بازگشت باقی نمی‌گذارد.حامیان طرح می‌گویند به‌دنبال فیلترینگ نیستند اما محمدجواد آذری‌جهرمی، وزیر ارتباطات پس از ۸ سال فعالیت و سال‌ها تجربه در نهادهای مختلف کشور، می‌گوید: به‌نظر نمی‌رسد در کوتاه‌مدت چندماهه شبکه‌های اجتماعی فیلتر شوند اما مکانیسم پیش‌بینی شده در این پیش‌نویس و ترکیب کمیسیون‌ها و کارگروه‌های تعریف‌شده در آن احتمال اعمال محدودیت گسترده بر پهنای باند پیام‌رسان‌ها و حتی اعمال فیلتر را به‌شدت افزایش داده است. درصورت تصویب طرح فعلی کلیه پلتفرم‌های خدمات پایه کاربردی اثرگذار باید در مدت ۴ماه در کشور نمایندگی ایجاد کنند. در غیر این صورت ظرف ۸ماه بعد از این ضرب‌الاجل با معرفی جایگزین و تصویب از سوی کمیسیون درنظر گرفته شده در طرح فیلتر می‌شوند.خدمات پایه کاربردی شامل تقریبا همه پلتفرم‌های مورد استفاده مردم ازجمله شبکه‌های اجتماعی مثل اینستاگرام، پیام‌رسان‌ها مثل واتساپ، موتور جست‌وجو مثل گوگل، سرویس‌های نقشه مثل گوگل‌مپس و خدمات ابری مثل گوگل درایو می‌شود. هرچند حامیان این طرح ادعا می‌کنند امکان ندارد پلتفرم‌هایی مثل اینستاگرام با میلیون‌ها کاربر و کسب‌وکار داخلی فیلتر شوند اما مردم ایران فیلترینگ یک‌شبه تلگرام با ۴۵ میلیون کاربر و بدون هیچ توضیحی را فراموش نکرده‌اند.

-۲همه باید احراز هویت شوند

به‌نظر می‌رسد تصویب این طرح و اجرایی‌شدن آن قدم اول برای تغییر ماهیت شبکه ارتباطی کشور به‌حساب می‌آید. تاکنون شبکه ملی اطلاعات مکمل اینترنت در کشور بوده است و بسیاری از مردم با فیلترشکن به پلتفرم‌های مسدود شده ازجمله توییتر و تلگرام دسترسی پیدا می‌کردند. ابوالحسن فیروزآبادی، دبیر شورای‌عالی فضای مجازی ۳سال قبلی در گفت‌وگویی با همشهری اما از طرح‌های درنظر گرفته‌شده برای شبکه ارتباطی کشور گفته بود. به‌گفته دبیر شورای‌عالی فضای مجازی ایران همه افراد باید برای استفاده از این شبکه جدید موسوم به اینترنت۳ احراز هویت شوند.او درباره طرح اینترنت۳ برای کشور می‌گوید: اینترنتی است که در آن هویت مشخص می‌شود. در آن احراز هویت داریم و امیدواریم در چارچوب شبکه ملی اطلاعات روی اینترنت کار کنیم ولی هرکس که به آن داخل می‌شود، هویت مشخصی دارد. ما در ایران از مدت‌ها قبل مطرح می‌کردیم که اینترنت باشد و اتصال جهانی وجود داشته و یکپارچه باشد اما در این فضا باید مسئولیت‌پذیری داشته باشیم و هرکسی هرکاری یا اقدام اجتماعی اقتصادی سیاسی انجام می‌دهد، مسئولیت بپذیرد و مبتنی بر هویت مشخص باشد.

-۳ طبقه‌بندی اینترنت، بستن فیلترشکن‌ها

مدت‌هاست که طبقه‌بندی دسترسی به اینترنت برای شبکه ارتباطی کشور با کلیدواژه وی‌پی‌ان قانونی مطرح است. مسعود فیاضی، معاون مطالعات آموزش و فرهنگ مرکز پژوهش‌های مجلس و از نزدیکان رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس چندی پیش در گفت‌وگو با کیهان گفته بود: در مورد استفاده از وی‌پی‌ان و فیلترشکن در تعهدات کمیسیون تنظیم مقررات گفته شده است که تعیین ضوابط استفاده از فیلترشکن و وی‌پی‌ان به‌عهده کمیسیون است. این یعنی استفاده از VPN دوقسم دارد؛ قانونی و غیرقانونی. سردار «غلامرضا جلالی»، رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور هم چندی پیش در یک گفت‌وگوی تلویزیونی اعلام کرده که شبکه ملی اطلاعات قرار است سلسله مراتب دسترسی به اینترنت را ایجاد کند.جلالی چندماه قبل و در آستانه انتخابات ریاست‌جمهوری تأکید کرده بود که طرح مدیریت VPN با هدف طبقه‌بندی دسترسی کاربران به اینترنت، به‌زودی اجرا می‌شود. محمدجواد آذری‌جهرمی، وزیر ارتباطات هم ۱۱ شهریور سال۱۳۹۸ اشاره‌ای به این طرح که با نام وی‌پی‌ان قانونی شناخته می‌شود، داشت. او در مجلس اعلام کرد سیستم فیلترینگ با توجه به هم‌سطح‌بودنش برای همه، کارکرد مناسبی ندارد و سطح دسترسی باید متفاوت باشد. به‌نظر می‌رسد که تصمیم‌گیران شبکه ارتباطی قصد دارند به‌صورت جدی و شدید با فیلترشکن‌ها یا وی‌پی‌ان‌های کنونی مقابله کنند.

«جواد جاویدنیا»، سرپرست سابق معاونت مجازی دادستانی کل کشور در فروردین۹۹، در گفت‌وگویی با خبرگزاری ایرنا رسماً اعلام کرد که تمامی VPNهای موجود در بازار ایران غیرقانونی هستند و در زمان آغاز به‌کار رسمی VPN قانونی، مقابله با آنها به‌صورت جدی‌تری دنبال و تشدید خواهد شد.

وی‌پی‌ان قانونی به‌معنای این است که برای گروه‌های مختلف دسترسی‌های مختلفی برای دسترسی به شبکه جهانی درنظر گرفته می‌شود؛ یعنی ممکن است برای خبرنگاران توییتر باز باشد اما برای فردی عادی بسته باشد. این مسئله درباره پلتفرم‌های دیگر مثل واتساپ و اینستاگرام هم ممکن است. گروهی ازجمله نمایندگان مجلس هم ممکن است با وی‌پی‌ان قانونی خاص به اینترنت بدون هیچ فیلتری دسترسی پیدا کنند.

۴- شکل‌گیری رانت و کاسبان فیلترینگ

یکی از کلیدواژه‌های طرح مجلس ساخت و راه‌اندازی جایگزین برای خدمات پایه کاربردی خارجی است که مجوز نگیرند و نمایندگی تاسیس نکنند. مثلا اگر اینستاگرام از زمان ابلاغ این قانون طی ۴ماه در کشور نمایندگی ایجاد نکند و طی ۱۲ساعت محتوای اعلام‌شده از سوی کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه را حذف نکند، باید در دستور جایگزینی قرار گیرد. به وزارت ارتباطات ۸ماه فرصت ساخت جایگزین داده می‌شود. بعد از ۸ماه درصورت معرفی‌نکردن جایگزین سازمان برنامه و بودجه مکلف شده ۱۰درصد از مجموع اعتبارات ماده واحده قانون «اجازه تعیین و وصول حق امتیاز فعالیت بخش غیردولتی در زمینه پست و مخابرات» را در اختیار مرکز ملی فضای مجازی قرار دهد تا خود راسا در این خصوص اقدام کند.این جایگزین‌سازی به‌صورت بالقوه می‌تواند تولید رانت و اعطای پول‌های عجیب و غریب به شرکت‌های مورد تأیید برای ساخت جایگزین پلتفرم‌های خارجی ازجمله مثلا برای گوگل و اینستاگرام شود. سابقه ساخت موتور جست‌وجوی بومی با هزینه‌های هنگفت، ساخت سیستم عامل بومی و همچنین فیلترینگ تلگرام برای استفاده مردم از پیام‌رسان بومی با وام‌های کلان وجود دارد. کمتر کسی وجود دارد در کشور که برای یک‌بار از موتور جست‌وجوی بومی که به‌تازگی سرورهایش هم خاموش شده، استفاده کرده باشد و مشخص نیست چه‌کسی پاسخگوی بیت‌المال و حق‌الناس در این رابطه خواهد بود.

این در حالی است که روح‌الله مومن‌نسب، که یکی از کارشناسان تدوین این طرح بوده، اخیرا در گفت‌وگویی با همشهری اعلام کرد: ما جایگزین‌های بسیار مناسب داخلی برای سرویس‌های خارجی (اینستاگرام، واتساپ، تلگرام، سرویس‌های گوگل و…) داریم. او تأکید کرده مثلا هم‌اکنون در کشور ۵جایگزین برای اینستاگرام وجود دارد. تأیید این جایگزین‌ها به‌معنای حکم فیلترینگ خواهد بود.

۵ -راهی به نام اینترنت ماهواره‌ای؟

با ایجاد موجی از نگرانی عمومی میان مردم در ارتباط با مصوبه مجلس، بحث‌ها درباره اینترنت ماهواره‌ای این روزها بسیار داغ شده‌است. اینترنت ماهواره‌ای، شبکه‌ای به‌هم‌پیوسته از ماهواره‌های کوچک است که برای نقاط دورافتاده راه‌اندازی شده تا پهنای باند لازم را در اختیار افراد ساکن در این مناطق فراهم کند. این شبکه که پیشروترین آن مربوط به استارلینک به‌عنوان زیرمجموعه اسپیس‌ایکس است، از منظومه‌ای ماهواره‌ای تشکیل شده و می‌تواند در مواردی که دسترسی معمولی به اینترنت فراهم نیست، شبکه اینترنت را در دسترس کاربران قرار دهد. با این حال، بعضی ملاحظات در مورد این شبکه وجود دارد. به‌عنوان مثال، شرایط جوی می‌تواند بر سیگنال‌دهی اینترنت ماهواره‌ای اثر بگذارد، اما به‌احتمال قوی ایجاد پارازیت روی امواج آن، مانند ماهواره‌هایی که اکنون تصاویر شبکه‌های مختلف را پخش می‌کنند، غیرممکن است. ماهواره‌های استارلینک در مدار پایینی زمین(LEO) و ماهواره‌هایی که ما اکنون از آنها استفاده می‌کنیم، در مدار زمین‌ثابت(GEO) قرار دارند. ارتفاع مدار لئو حدود ۱۵۰کیلومتر از سطح زمین و ارتفاع مدار جئو بین ۳۶ تا ۴۰هزار کیلومتر است. همچنین سرعت این دو نوع ماهواره با هم فرق می‌کند. سرعت ماهواره‌های اینترنتی بین ۲۰ تا ۲۵هزار کیلومتر و سرعت ماهواره‌های معمولی معادل سرعت چرخش وضعی زمین است.

به همین‌خاطر شما می‌توانید گاهی حرکت ماهواره‌های اینترنتی را در آسمان شب ببینید، اما ماهواره‌های فعلی از نگاه زمینی‌ها ثابت به‌نظر می‌رسد. اگر قرار باشد دستگاهی پارازیت روی ماهواره‌های اینترنت ارسال کند، با توجه به سایز دیش‌های کمتر از۷۰سانتی‌متری این سیستم، پهنای تابش(beam width) به حدی وسیع است که برای اختلال در امواج (jamming) توان بسیار بالایی نیاز دارد که فرستنده فرکانس آسیب فیزیکی می‌بیند. با این حال، هزینه استفاده از این فناوری بسیار بالاست، زیرا با قیمت دلار امروز بین ۷ تا ۸میلیون تومان برای خرید دیش و تجهیزات و حدود ۲/۵میلیون تومان برای اشتراک ماهانه آن باید هزینه کرد. همچنین ایلان ماسک گفته است شرکت او برای فعالیت در کشورها باید مجوز فرکانسی لازم را دریافت کند.